

Ömer Özkizilcik

omer_hidayet94@hotmail.de

İdlib'in Geleceği ve HTŞ

HTŞ'NİN TÜRKİYE VE RUSYA ARASINDAKİ ANLAŞMAYA YÖNELİK TUTUMU, ANLAŞMANIN UYGULANABİLİRLİĞİ VE ATEŞKESİN KALICI OLMASI AÇISINDAN OLDUKÇA ÖNEMLİDİR. NİTEKİM İDLİB'İ UZUN VADELİ KORUYABİLECEK TEK GÜÇ TÜRKİYE'DİR. ANCAK İDLİB'İ FİİLİ GÜVENLİ BİR BÖLGE HALİNE GETİRMEK İÇİN HTŞ'NİN LAĞVEDİLMESİ GEREKMEKTEDİR.

Uzun süredir İdlib'in geleceği noktasında HTŞ'nin (Heyet Tahrir el-Şam) geleceği tartışılmaktadır. Bu bağlamda Türkiye ve Rusya arasında yapılan anlaşma sonrası gözler tekrar HTŞ'ye çevrilmiş durumda. HTŞ'nin varlığı devam ettiği sürece Rusya'nın Türkiye ile yaptığı anlaşmalardaki terörle mücadele maddelerine atıf yaparak Türkiye'yi sıkıştırması ve belki de tekrar askeri hareket başlatması muhtemeldir.

Bu bağlamda HTŞ'nin anlaşmaya yönelik tutumu, anlaşmanın uygulanabilirliği ve ateşkesin kalıcı olması açısından oldukça önemlidir. Nitekim İdlib'i uzun vadeli koruyabilecek tek güç Türkiye'dir. Bu bağlamda İdlib bölgesi Fırat Kalkanı Harekatı bölgesi gibi fiili bir güvenli bölgeye evrilmedikçe İdlib bölgesindeki tehlike devam edecektir. Ancak İdlib'i fiili olarak güvenli bölgeye dönüştürmek için HTŞ'nin lağvedilmesi gerekmektedir.

Türkiye'nin ilan edeceği güvenli bölgede terör örgütü olarak listelediği yapıların bulunması halinde, güvenli bölge oluşturulamayacaktır. Bu durumda ise HTŞ'nin varlığını gerekçe olarak öne sürecek olan Rusya'nın, İdlib'i yerle bir edip büyük bir insani krize yol açarak HTŞ'yi yok etmesi ihtimal dahilindedir. Bu sebeplerden ötürü HTŞ için iki yol görünmektedir: Kendisini lağvetmek veya -Rusya tarafından- yok edilmek. Birinci seçenek sivilleri ve Türkiye'nin bölgedeki hedeflerini güvence altına alırken, ikincisi seçenek ise Rusya'ya hizmet edecek ve 3 milyon insanın hayatını tehlikeye atacaktır.

HTŞ'de Dönüşüm

Bu bağlamda HTŞ'nin son dönemde geçirdiği dönüşümü doğru anlamak gerekmektedir. Ancak HTŞ'deki dönüşümün bir çözüm olmayacağı da unutulma-

malıdır. Nitekim HTŞ demokratik veya çoğulcu bir oluşuma evrilsede dahi BM, ABD, Rusya ve Türkiye nezdinde terör örgütü olarak tanımlanmaktadır. HTŞ'de yaşanan dönüşümü doğru anlamak, HTŞ sorunu için daha verimli ve Suriyelilerin geleceği için daha güvenli bir çözüm bulmak adına önemlidir.

HTŞ özellikle 2019'da İdlib bölgesindeki Suriyeli muhaliflere askeri olarak galip gelerek İdlib bölgesini hakimiyeti altına almasıyla beraber bölgeyi tek başına kontrol edemeyeceğini görmüş ve Rusların saldırısı sonucunda adım adım tavizler vermeye başlamıştır. HTŞ ve eski Nusra'nın İdlib'den çıkmaya zorladığı Suvvar eş-Şam, Ahrar eş-Şam, Nureddin Zengi Hareketi, Hazzm Hareketi, Atarip devrimcileri ve sembolik önemi haiz meşhur Ebu Tow künyeli güdümlü antitank füze kullanıcısının dahi İdlib'e geri dönmesine karşı çıkılmamıştır. Türkiye tarafından eğitilip donatılan Suriye Milli Ordusu (SMO) birliklerinin Afrin ve Fırat Kalkanı Harekatı bölgelerinden şehre gelmesine izin verilmek durumunda kalmıştır. Ayrıca ilk defa HTŞ'nin kurduğu sivil hükümete rakip ve uluslararası tanınırlığı olan Suriye Geçici Hükümeti ve Suriye Muhalif ve Devrimci Güçler Ulusal Koalisyonu (SMDK) İdlib bölgesine girebilmiştir.

SMDK Başkanı Enes Abdi, Suriye Geçici Hükümeti Başkanı Abdurrahman Mustafa ve Suriye Geçici Hükümeti Savunma Bakanı Selim İdris İdlib bölgesine geçmiş, cephe hatlarını ve sivil halkı ziyaret etmiştir. Tüm bu gelişmelerden daha önemlisi ise İdlib bölgesinde Türk Silahlı Kuvvetleri'nin (TSK) çok sayıda ağır silah, tank ve topla konuşlanmış olmasıdır. HTŞ, Ruslar ve Esed rejiminin İdlib'e saldırmadan önce söylem düzeyinde TSK'nın İdlib'deki varlığının gözlem noktalarıyla sınırlı olduğunu ve Türkiye'nin tank gibi ağır silahlarını bu şehre sevk edemeyeceğini iddia etmiştir. Ne var ki, TSK'nın askeri manada İdlib içerisinde bir tehdit oluşturacak herhangi bir varlığa müsaade

İdlib'in 13 kilometre güneyindeki M4 otoyolunda İdlib'e sevk edilen Türk askeri konvoyu. (14 Şubat 2020)

etmeyeceğini vurgulamış olması Türkiye'nin hareket tarzının anlaşılması açısından son derece önemlidir.

Fikirselsel Değişim

HTŞ içerisindeki diğer değişim ve dönüşüm göstergeleri ise örgütün söylem düzeyinde değişim gösteren dil kullanımı olmuştur. HTŞ eskiye nazaran çok daha az dini ve mezhepçi bir söylem kullanırken kendisini Suriye devrimiyle özdeşleştirmektedir. Bu bağlamdaki beyanatlarında özellikle "Türk halkı" vurgusundan sonra doğrudan Türkiye'ye teşekkür etmesi dikkat çekmektedir. Türkiye'nin sahada koymuş olduğu mücadele bölge halkının desteğini tam manasıyla kazanmasına ve radikal örgütlerin Türkiye'ye karşı doğrudan konum alamamasına yol açmıştır. Nitekim İdlib'de Türkiye'ye karşı pozisyon almak, İdlib halkına karşı pozisyon almak manasına gelmektedir. Tüm bu değişime ilaveten örgütsel yapı itibarıyla da HTŞ önemli bir değişim göstermiştir. Özellikle yurt dışına yönelik hiçbir tehdit oluşturmadıklarını ve hiçbir örgüte İdlib'i kullanarak yurt dışında saldırı düzenleme izni vermeyeceklerini vurgulamaları örgütün meşru bir aktör haline gelme çabasını da göstermektedir.

Bu bağlamda Taliban ile ABD arasında yapılan son anlaşma örgüt için bir örnek teşkil etmektedir. Yine benzer sebeplerle HTŞ'nin giderek yerleştiği ve örgüt içerisinde yer alan yabancı savaşçı oranının ciddi oranda azaldığı görülmektedir. Yurt dışından yabancı savaşçı gelmesi için çağrıda bulunmayan örgüt içerisinde -yönetim kademesi de dahil olmak üzere- giderek yabancı uyruklu kişiler azalmakta ve yerlerini Suriyeliler almaktadır. Bu bağlamda HTŞ'nin değişiminden rahatsız olan daha radikal üyelerin ve özellikle yabancı uyrukluların HTŞ'den ayrılarak Hurras ed-Din başta olmak üzere diğer radikal örgütlere katıldıkları görülmektedir. Örneğin ateşkes anlaşmasından sonra 200-400 arası HTŞ üyesi, örgütün tavrına tepki göstermiş ve ayrılıp Hurras ed-Din'e katılmıştır. HTŞ'nin giderek Suriyelileşmesi bir taraftan diğer Suriyeli muhalif gruplara daha ılımlı bakmasına yol açmakta diğer taraftan da Suriye halkının taleplerine karşı daha olumlu yaklaşmasını beraberinde getirmektedir.

İdlib'in Tek Savunucusu

HTŞ bağlamında yaşanan diğer -ve belki de sosyal anlamda en önemli- gelişme ise örgütün İdlib bağlamında kendisine biçtiği "İdlib'in savunucusu" rolü bitmiş ve bu minvalde halk nezdinde oluşturduğu meşruiyet de zayıflamıştır. Diğer yandan Türkiye İdlib halkını koruyabilecek tek güç olduğunu ispatlamış ve radikal örgütlerin meşruiyet alanlarını ellerinden almıştır. İlaveten Türk askerinin İdlib'de doğrudan rejimle savaşmış olması da HTŞ'nin bedel ve mücadele üzerinden kurduğu meşruiyeti boşa çıkaran bir gelişme olmuştur. TSK'nın İdlib halkı için yaptığı fedakarlıklar ortadayken HTŞ'nin Türkiye'ye karşı hareket etmesi örgütün yıllardır kazanmaya çalıştığı halkı karşısına alması anlamına gelecektir.

Türkiye bu bağlamda Suriyeli muhalifler üzerinden HTŞ sorununu kalıcı bir şekilde çözmek için örgütün kendisini lağvedeceği ve Suriyeli üyelerin bireysel olarak Suriyeli muhaliflere katılacağı bir denklem kurabilir. Bunun gerçekleşmesi için İdlib'de Türkiye açısından elde edilen momentumun kullanılması, örgüt lider kadrolarına çıkar yol sunulması ve buna direnç göstermesi durumunda ise örgütün doğrudan Türkiye tarafından hedef alınacağı Suriyeli muhalifler tarafından vurgulanabilir ve bölge halkı ile muhaliflerin HTŞ'ye karşı aktive olacakları ifade edilebilir. Ayrıca bölgenin Rusya'ya ve kaderine terk edileceği ihtimali de tehdit olarak kullanılabilir.

HTŞ'nin Lağvedilmesi

TSK, 2 Şubat'ta başlayan sevkıyla İdlib bölgesindeki en güçlü silahlı yapı haline gelmiştir. Türkiye'nin SİHA kapasitesinin ne denli etkin olduğu görülmüş, bölgede toplamda 30'un üzerinde Türk askeri noktası inşa edilmiş ve TSK yüzlerce tank ve topçuyla bölgede konuşlanmıştır. Ayrıca SMO'nun ve UÖC'nin de İdlib'de varlığını Türkiye'nin desteğiyle

Türkiye İdlib halkını koruyabilecek tek güç olduğunu ispatlamış ve radikal örgütlerin meşruiyet alanlarını ellerinden almıştır. TSK'nın İdlib halkı için yaptığı ortadayken HTŞ'nin Türkiye'ye karşı hareket etmesi, örgütün yıllardır kazanmaya çalıştığı halkı karşısına alması anlamına gelecektir.

Esed rejimi, El Kaide bağlantılı HTŞ ve ona bağlı gruplarla savaşma bahanesiyle 2018'den beri İdlib'i topyekün havadan bombalıyor. (6 Mart 2020)

artırdığı bir denklemde HTŞ'nin Türkiye karşıtı bir noktada konum alması mümkün görülmemektedir. Türkiye'nin ve Suriyeli muhaliflerin kararlı ve net olması durumunda HTŞ'nin kendisini feshetmesinden başka çıkar yolu görünmemektedir. Hatta HTŞ içerisinde en üst kademeye varınca-ya kadar örgütü lağvetme fikrinin giderek daha sesli bir şekilde dillendirildiği bazı kaynaklarca ifade edilmektedir.

An itibarıyla HTŞ içerisinde kendisini lağvetme fikrini dillendirenlere karşı örgüt içerisinde karşı çıkanların temel argümanı HTŞ'nin kendisini lağvetmesi durumunda örgüt üyelerinin Hurras ed-Din gibi daha radikal örgütlere katılması ve İdlib bölgesinde El-Kaide ile ilintili grupların güçlenmesi sonucunda İdlib'in daha meşru bir hedef olması tehlikesidir. Suriyeli muhalifler HTŞ üzerinde baskı kurabilir ve bu tehlikeye karşı iki farklı çözüm yolu ortaya koyulabilir. Birincisi HTŞ'nin kendisini lağvetmeden ismini değiştirerek örgüt olarak varlığına devam etmesi ve UÖC'ye katılıp Suriyeli

Örgütsel yapı itibarıyla da HTŞ önemli bir değişim göstermiştir. Özellikle yurt dışına yönelik hiçbir tehdit oluşturmadıklarını ve hiçbir örgüte İdlib'i kullanarak yurt dışında saldırı düzenleme izni vermeyeceklerini vurgulamaları, örgütün meşru bir aktör haline gelme çabasını göstermektedir.

muhaliflerin şemsiyesi altına girmesidir. Ancak bu seçeneğin ne denli etkili ve uluslararası kamuoyunu ne denli ikna edici olduğu şüphelidir. İkinci bir seçenek ise örgütün kendisini lağvetmesi ve üyelerinin bireysel olarak diğer askeri gruplara katılması olacaktır. Böyle bir durumda ise HTŞ'den ayrıldıktan sonra diğer radikal örgütlere katılan tüm unsurların meşru hedef haline geleceklerini bilmeleri gerekmektedir. HTŞ'nin kendisini lağvetmesiyle beraber TSK ve Suriyeli muhaliflerin eş güdüm içerisinde radikal unsurlara karşı harekete geçmeleri elzem olacaktır. Birinci seçeneğin çözüm oluşturmaması tehlikesi varken ikinci seçeneğin ise Türkiye açısından askeri maliyeti yüksektir. Ancak tüm İdlib resmine baktığında bölgeyi fiili bir güvenli bölgeye dönüştürmenin Türkiye açısından ciddi kazanımları da olacaktır.

İlaveten Türkiye'nin İdlib'deki radikal unsurlara karşı mücadelesinde yalnız kalmasına ve tüm maliyeti tek başına üstlenmesine de gerek yoktur. Türkiye İdlib'in gündeme gelmiş olmasından, AB ve Amerikan Senatosu ile Temsilciler Meclisi'nde Türkiye lehine söylemlerin artmış olmasından faydalanarak maddi ve lojistik destek bulabilir. Doğrudan El-Kaide'ye karşı ve dolaylı olarak Rusya'yı kısıtlamak için Türkiye'ye ve Suriyeli muhaliflere birçok devletten ek destek kaynakları bulunabilir. Bu bağlamda Suriyeli muhaliflere finansal ve ekipman desteği sağlanabilir. Muhaliflerin sayıları artırılabilir ve tam zamanlı asker modeli güçlendirilebilir. El-Kaide'ye karşı güçlendirilen muhalifler zamanla Rusya, İran ve Esed rejimine karşı da güçlenecektir. Ayrıca bu sürecin PR kısmı doğru işletilmesi durumunda, Suriyeli muhaliflerin uluslararası imajı olumlu yönde değişebilir ve Türkiye'nin İdlib bağlamında Rusya'ya karşı daha güçlü bir kamuoyu desteği bulması daha olasıdır. İdlib'de Batılı ülkelerin ve Türkiye'nin desteği ile El-Kaide'yi elimine eden muhaliflere saldıran Rusya'ya karşı şimdikinden daha güçlü bir medya tepkisi olacağı kesindir. **■**